

OMLADINSKA POLITIKA U VRANJU

TREKUTNO STANJE I PREPORUKE ZA UNAPREĐENJE

OMLADINSKA POLITIKA U VRANJU

TREKUTNO STANJE I PREPORUKE ZA UNAPREĐENJE

Vranje, 2022.

Aktivisti iz komšiluka

Ova publikacija je nastala u okviru projekta „Mladi i mediji za demokratski razvoj“ koji udruženje „Aktivisti iz komšiluka“ realizuje u partnerstvu sa Beogradskom otvorenom školom i uz podršku Švedske. Stavovi i mišljenja autora izneta u ovoj publikaciji ne predstavljaju nužno i mišljenje partnera i donatora.

SADRŽAJ

• UVOD	1
• KONTEKST	2
- INSTITUCIJE I STRATEŠKI DOKUMENTI	2
- LOKALNI SAVET ZA MLADE	9
- ISTRAŽIVANJE POLOŽAJA I POTREBA MLADIH U VRANJU	12
• ANALIZA	15
• PREPORUKE	24

UVOD

Cilj ovog dokumenta je da pruži detaljniju analizu omladinske politike na teritoriji grada Vranja, programa i sadržaja za mlade, aktera i strateških dokumenata. U dokumentu će biti predstavljeni i trendovi i ključni nalazi dosadašnjih istraživanja položaja i potreba mladih u Vranju, ali i rezultati dubinskog istraživanja koje je sprovedeno u okviru podprojekta “Aktivizam i mladi: Da južnije ne bude tužnije“.

Na osnovu svih pruženih informacija, istraživački tim i mladi koji učestvuju u projektnim aktivnostima kreirali su preporuke u vidu konkretnih mera i sadržaja za mlade, koji su nastali kao rezultat svih predstavljenih informacija: preseka stanja, postojećih istraživanja potreba mladih u Vranju, mera koje su mladi sami kreirali na održanoj obuci i dubinskog istraživanja sprovedenog u okviru projekta.

KONTEKST

Institucije i strateški dokumenti

Kancelarija za mlade grada Vranja je počela sa radom 1. maja 2010. godine, kao “održivi servis za mlade, spona između države, lokalne zajednice i mladih koja deluje kao zasebno telo u okviru lokalne samouprave i koja se bavi isključivo pitanjima mladih. KZM u Vranju stvara uslove za kvalitetniji život mladih ljudi i njihovo aktivno učešće u savremenim tokovima razvoja društva. Njeni osnovni ciljevi jesu identifikovanje potreba i problema mladih i pristupanje metodama njihovog rešavanja, kao i promovisanje vrednosti tolerancije, poštovanja ljudskih prava i ravnopravnosti [1].”

- Obezbeđenje veće i bolje informisanosti;
- Sprovođenje omladinskih i volonterskih akcija;
- Organizovanje obuka i seminara kroz neformalno obrazovanje
- Mobilnost mladih;
- Podsticanje mladih pri učešću u donošenju odluka;
- Prevencija rizičnog ponašanja mladih;
- Propagiranje zdravih stilova života;
- Adekvatno vrednovanje postignuća;
- Učestvovanje u izradi i sprovođenju Strategija unapređenja položaja mladih [2]

[1] Formulacija iz dokumenta Lokalni akcioni plan za mlade 2011-2015

[2] <http://www.infozamladevranje.rs/index.php/o-nama>

Prvi strateški dokument u Vranju u oblasti omladinske politike je Lokalni akcioni plan za mlade 2011-2015. Radna grupa za izradu ovog LAPa osnovana je 10.09.2010. godine Rešenjem Gradonačelnika. U radnoj grupi učestvovali su predstavnici sledećih institucija/organizacija: rukovodstvo grada Vranja, OŠ "Radoje Domanović", Omladinski savez grada Vranja, Udruženje Generator, Centar za socijalni rad u Vranju, Nacionalna službe za zapošljavanje - filijala u Vranju, Centar za prevenciju Doma zdravlja u Vranju, Savet za mlade, Kancelarija za mlade. Proces izrade prvog Lokalnog akcionog plana za mlade iniciran je i vođen u saradnji sa Ministarstvom omladine i sporta i uz podršku stručnog konsultanta resornog Ministarstva. Dokument je usklađen sa tada važećom Nacionalnom strategijom za mlade.

U samom tekstu prvog LAPa, u posebnom poglavlju predviđena su tela za njegovu implementaciju, monitoring i evaluaciju. Tako se navodi da je glavni akter u sprovođenju LAPa za mlade sama Kancelarija za mlade, dok aktivnosti i njihovo sprovođenje nadgleda Savet za mlade.

Proces praćenja (monitoringa) i evaluacije sprovođenja Lokalnog akcionog plana za mlade vrše posebno osnovani Tim za monitoring i Tim za evaluaciju.

Zadatak Tima za monitoring bio je da prati realizaciju projekata koji su konkursno izabrani i finansiraju se iz gradskih sredstava. Tim za monitoring je LAPom predviđeno da čine predstavnici lokalne samouprave, Kancelarije za mlade i Saveta za mlade.

Predviđeno je da Tim za evaluaciju prati i ocenjuje aktivnosti i rezultate projekata u realizaciji i izveštava tromesečno Savet za mlade. Tim za evaluaciju čine predstavnici lokalne samouprave, tima za monitoring i institucije koja se bavi projektima. Izveštaj Tima za evaluaciju dostavlja se gradonačelniku i Savetu za mlade, preko Kancelarije za mlade. Ovaj Izveštaj je osnovni dokument na osnovu kojeg će se raditi revizija Lokalnog akcionog plana, jer on treba da sadrži procenu delotvornosti svih mera koje su finansirane kao i njihov uticaj na lokalnu sredinu [3].

Međutim, malo je podataka da su predviđeni mehanizmi zaista zaživeli. Ne postoje javno dostupni dokumenti u kojima su sumirani efekti sprovođenja ovog Lokalnog akcionog plana kao ni dostupni izveštaji Timova za praćenje i evaluaciju. Istraživački tim uputio je zahtev za pristup informacijama od javnog značaja sledećim ustanovama: Gradonačelniku grada Vranja, Savetu za mlade grada Vranja, Kancelariji za mlade grada Vranja u kome su zatražene sledeće informacije: svi izveštaji tima za evaluaciju i tima za monitoring Lokalnog akcionog plana za mlade za period 2011-2015. godina.

[3]Podaci preuzeti iz Lokalnogakcionog plana za mlade 2011-2015

Do objavljivanja ovog dokumenta zahtev je odgovorila Gradska uprava Grada Vranja, Služba za odnose s javnošću, koja je obavestila da nema u posedu tražene podatke.

Po isteku ovog LAPa grad Vranje dugi niz godina nije pokrenuo proces izrade novog strateškog dokumenta. Tako do izrade Strategije unapređenja položaja mladih za period 2021 – 2025. godine, koja je usvojena u decembru 2021, grad Vranje nema strateški dokument koji usmerava omladinsku politiku na lokalnu.

Proces izrade Strategije unapređenja položaja mladih za period 2021-2025 pokrenut je u junu 2021. godine, na inicijativu predstavnika lokalnih organizacija Aktivisti iz komšiluka, učeničkog parlamenta Gimnazije “Bora Stanković” i Kancelarije za mlade.

U samom dokumentu usvojene Strategije i Rešenju o imenovanju tima za izradu Strategije[4] navodi se da je za izradu Strategije bio zadužen Koordinacioni tim koji se sastoji od 15 članova, kao i da sastav Koordinacionog tima čine gradonačelnik, zamenica gradonačelnika, većnik za omladinu i sport, koordinator KZM, predstavnica nacionalnih manjina, predstavnica osoba sa invaliditetom, predstavnici učeničkih i studentskih parlamenata, predstavnici NVO, predstavnik Nacionalne službe za zapošljavanje i član Saveta za mlade.

[4]http://www.vranje.org.rs/dokumenti/sr/2_18902_%D0%A0%D0%B5%D1%88%D0%B5%D1%9A%D0%B5_%D0%BE

Predstavnici lokalnih organizacija mladih i za mlade su rukovodili radom tematskih radnih grupa za izradu Strategije i dali veliki doprinos radu Koordinacionog tima.

Proces izrade teksta Strategije bio je visoko participativan, a pored Koordinacionog tima, na tekstu dokumenta radili su i članovi tematskih radnih grupa za izradu dokumenta za čije je učešće bio raspisan javni poziv. Oformljene su tri tematske radne grupe:

1. Kultura, obrazovanje, slobodno vreme i aktivizam mladih,
2. Zapošljavanje, preduzetništvo i položaj mladih i
3. Zdravlje, bezbednost i informisanje.

Javna rasprava o ovom dokumentu trajala je 15 dana. Predloge je bilo moguće poslati direktno Gradskoj upravi poštom i na mail Kancelarije za mlade, ali je takođe bilo moguće davati predloge za poboljšanje svake od 11 predloženih mera putem sajta Građanskih inicijativa “Zemlja za nas [5]”. Ukupno je poslato 10 predloga za poboljšanje predloženih mera, koje je Koordinacioni tim razmotrio i uvažio pojedine sugestije koje su ušle u konačni dokument.

Dokument je usvojen na zasedanju Skupštine Grada 29.12.2021. godine.

[5] Sajt “Zemlja za nas”: <https://zemljazanas.rs/sr-Latn/projects/strategija-za-unapredenje-polozaja-mladih-grad-a-vranja-2021-2025-godine/1>

U samom dokumentu predviđeno je formiranje Koordinacionog tela za sprovođenje Strategije, za koje se navodi da će biti sastavljeno od predstavnika uprave JLS nadležnih za predmetnu oblast, predstavnika Kancelarije za mlade, predstavnika drugih institucija koji učestvuju u sprovođenju utvrđenih mera i aktivnosti, kao i od predstavnika udruženja mladih. Administrativnu, tehničku i stručnu podršku radu Koordinacionog tela, pružaće Kancelarija za mlade. Ovo telo je formirano Odlukom Gradskog veća na sednici održanoj 18 januara, i njegovi članovi su:

- Nenad Đorđević, član Gradskog veća za resor Omladina i sport
- Luka Trajković, koordinator Kancelarije za mlade
- Stefan Kostić, predstavnik Saveta za mlade
- Anita Jovanović, predstavnica Odeljenja za budžet i finansije
- Uroš Ilić, predstavnik udruženja Aktivisti iz komšiluka.

U samoj Strategiji predviđeno je da se Koordinaciono telo sastaje najmanje dva puta godišnje, predstavi izveštaj o sprovedenim merama i aktivnostima iz Strategije, kao i pruži informacije o problemima koji su prepoznati u sprovođenju pojedinih mera i aktivnosti.

Pored navedenog, Koordinaciono telo će voditi raspravu o primećenim problemima u sprovođenju Strategije i zajednički donositi odluke o načinu na koji bi dati problemi mogli da se prevaziđu. Iz samog opisa, nagovešteno je da će se, iako je ovo telo formirano u cilju sprovođenja strategije što mu stoji i u samom imenu, ono primarno baviti monitoringom sprovedenih aktivnosti, pa istraživači iskazuju bojazan da se zapravo nijedno telo neće suštinski baviti implementacijom.

Dalje se navodi da će Kancelarija za mlade jednom godišnje Skupštini grada Vranja podnositi na usvajanje godišnji izveštaj o sprovođenju Akcionog plana i to u roku od 120 dana po isteku svake kalendarske godine.

KZM će, svake treće godine od datuma usvajanja Strategije, Skupštini grada podnositi na usvajanje godišnji izveštaj o sprovođenju Strategije. Nejasno je iz samog dokumenta zašto se godišnji izveštaj o implementaciji Strategije predviđa tek za svaku treću godinu. Usvojeni izveštaji će biti objavljeni na internet stranici grada Vranja.

Lokalni savet za mlade

Vranje ima formiran savet za mlade kao posebno stalno radno telo skupštine grada Vranja od 2008. godine. Poslednji saziv saveta je osnovan Rešenjem skupštine opštineo izboru predsednika i članova saveta za mlade 29.12.2020. godine. Članove Saveta za mlade bira Skupština na predlog gradonačelnika, odborničkih grupa, mesnih zajednica, udruženja građana, omladinskih organizacija i udruženja, škola i javnih službi. Članove saveta čini 15 članova i članica iz kategorije mladih od 18 do 30 godina.

Uskladu sa Zakonom o mladima, Savet za mlade je savetodavno telo Skupštine grada Vranja koje podstiče, usklađuje i prati aktivnosti u vezi sa razvojem, ostvarivanjem i sprovođenjem omladinske politike na lokalnom nivou i predlaže mere za njeno unapređivanje.

Savet za mlade ima dve značajne uloge koje ga čine ključnim za funkcionalni razvoji sprovođenje lokalne omladinske politike:

- Savet za mlade je telo koje omogućuje mladima da aktivno učestvuju u donošenju odluka;
- Savet za mlade je telo za umrežavanje i međusektorsku saradnju različitih institucija koje se u nekom delu svoje delatnosti bave mladima (škole, Nacionalna služba za zapošljavanje, Centar za socijalni rad, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Dom zdravlja).

Na Skupštini grada Vranja koja je održana 13. juna 2018. godine definisan je delokrug rada Saveta:

- inicira i učestvuje u izradi lokalne omladinske politike u oblasti obrazovanja, sporta, korišćenja slobodnog vremena, povećanja zaposlenosti, informisanja, aktivnog učešća, obezbeđivanja jednakih šansi, zdravlja, kulture, ravnopravnosti polova, sprečavanja nasilja i kriminaliteta, pristupa pravima, održivog razvoja i životne sredine i drugim oblastima od značaja za mlade;
- učestvuje u izradi posebnih lokalnih akcionih planova, programa i politika u saglasnosti sa Nacionalnom strategijom za mlade i prati njihovo ostvarivanje;
- daje mišljenje o pitanjima od značaja za mlade i o njima obaveštava organe grada;
- daje mišljenje na nacрте propisa i akata koje donosi Skupština grada u oblastima značajnim za mlade;
- usvaja godišnje i periodične izveštaje o ostvarivanju lokalne omladinske politike i lokalnih akcionih planova i programa za mlade i podnosi ih Skupštini grada, gradonačelniku i Gradskom veću;
- inicira pripremu projekata ili učešće Grada u programima i projektima za mlade u cilju unapređenja položaja mladih i obezbeđenja ostvarivanja njihovih prava koja su u nadležnosti grada;
- podstiče saradnju grada i omladinskih organizacija i udruženja i daje podršku realizaciji njihovih aktivnosti;

- podstiče saradnju grada i omladinskih organizacija i udruženja i daje podršku u realizaciji njihovih aktivnosti;
- podstiče ostvarivanje međugradske saradnje koja se odnosi na omladinu i o tome obaveštava organe grada;
- daje mišljenje o predlozima projekata od značaja za mlade koji se delimično ili potpuno finansiraju iz budžeta grada, prati njihovo ostvarivanje i daje svoje mišljenje nadležnom organu grada.

Članovi i članice Saveta za mlade u trenutnom sazivu su[6]:
predsednik: Nemanja Jovanović; zamenica predsednika: Lidija Stojanović; članovi i članice: Luka Trajković, Dimitrije Ilić, Stefan Kostić, Anita Jovanović, Marija Mitić, Miloš Antanasijević, Ivan Dejanović, Ana Popović, Anđela Manić, Stefan Stanković i Stefan Mitrović.

Nalazi istraživanja Krovne organizacije mladih Srbije “Lokalna omladinska politikau Republici Srbiji[7]” iz 2021. godine pokazuju da Savet za mlade grada Vranja nema poslovnik ili pravilnik o radu, kao i da nema svoj plan ili program rada.

[6] <https://koms.rs/wp-content/uploads/2021/08/Lokalna-omladinska-politika-u-RS-FINAL-1.pdf>

[7] Odluka o osnivanju Saveta za mlade grada Vranja („Službeni glasnik grada Vranja“, br. 37/18 i 36/20)

Isto istraživanje pokazuje da od osnivanja poslednjeg saziva nije održana ni jedna sednica Saveta za mlade, a Savet za mlade u prethodnih 5 godina nije uputio dokumenta na razmatranje ili usvajanje skupštini grada, gradonačelniku ili gradskom veću. Takođe, skupština grada, gradonačelnik ili gradsko veće nisu slali dokumenta savetu za mlade na komentarisane ili razmatranje. Prema kategorizaciji KOMSa, Savet za mlade grada Vranja spada u treću grupu razvijenosti lokalnih saveta za mlade – inkluzivni, ali nefunkcionalni saveti za mlade.

Istraživanje položaja i potreba mladih u Vranju

U oktobru 2010. godine Kancelarija za mlade je sproveda istraživanje čiji je cilj bio ispitivanje potreba mladih u gradu Vranju radi adekvatnog planiranja mera i aktivnosti u LAP-u za mlade. Istraživanjem je obuhvaćeno 100 ispitanika (41 mladi muškarci 59 mladih žena) starosti od 15 do 30 godina koji žive na teritoriji grada. U samim rezultatima istraživanja koji su navedeni u tekstu Lokalnog akcionog plana istraživači su uočili određene manjkavosti: na primer u samim pitanjima i postavci istraživanja kao neformalno obrazovanje su prepoznati samo kursevi jezika i kursevi rada na računaru i informatičke pismenosti, dok se sve ostale radionice, kursevi i sekcije obrađuju u posebnim segmentima istraživanja.

Takođe, istraživanje je usmereno uglavnom na zainteresovanost mladih i njihova očekivanja u vezi sadržaja, a manje fokusirano na sam položaj mladih. Uprkos ovim zapažanjima, istraživački tim je zaključio da je važno u analizi se osvrnuti i na rezultate ovog istraživanja, i uočiti trendove u položaju i potrebama mladih kroz vremenski okvir između jedina dva istraživanja sprovedena u Vranju, u 2010. i 2021. godini.

Drugo istraživanje potreba mladih realizovano je jedanaest godina kasnije, kao polazna tačka za kreiranje Strategije za unapređenje položaja i potreba mladih u Vranju za period 2021- 2025.

Istraživanje je sprovedeno u junu 2021. godine kroz:

1) Onlajn upitnik za mlade uzrasta 15-30 godina sa teritorije grada Vranja koji je popunilo ukupno 360 mladih. Upitnik se sastojao iz osam grupa podataka:

- osnovni podaci;
- položaj mladih u Vranju, mobilnosti perspektiva;
- zapošljavanje i preduzetništvo mladih;
- zdravlje i bezbednost mladih;
- kultura i slobodno vreme;
- aktivizam i aktivno učešće mladih;
- vrednosti i uverenja;
- informisanje mladih.

2) Fokus grupe sa mladima (15-30) koji žive na teritoriji Vranja u kojima je učestvovalo ukupno 10 mladih. Održane su ukupno 2 fokus grupe: mladi predstavnici nacionalnih manjina i mladi roditelji od 25 do 30 godina. Obuhvaćene su tematske oblasti:

- nezaposlenost i problemi ekonomske nezavisnosti mladih;
- zdravlje mladih, dostupnost i kvalitet zdravstvenih usluga;
- neformalno obrazovanje, aktivizam i mogućnosti za volontiranje;
- aktivna participacija mladih.

Ovo istraživanje je sveobuhvatnije, rezultati su publikovani u posebnom dokumentu, te predstavlja značajan izvor informacija za dalju analizu istraživačkog tima.

Istraživački tim je na osnovu analize lokalnih mehanizama i strategija, analize postojećih rezultata istraživanja položaja i potreba mladih u Vranju, kao i na osnovu dubinskog istraživanja potreba mladih koje je sprovedeno tokom projekta izradio predlog mera za sprovođenje omladinske politike u Vranju u narednih pet godina.

ANALIZA

Cilj ovog dela dokumenta je da pruži osnovne informacije i ciljeve dubinskog istraživanja potreba mladih koje je sprovedeno tokom projekta, koje je doprinelo boljem razumevanju potreba mladih i na osnovu kog su predložene konkretne mere i prioriteti za sprovođenje omladinske politike u Vranju. Istraživački tim je krenuo s idejom da se konkretizuju predlozi za budući rad Koordinacionog tela za sprovođenje Strategije, a na osnovu realnih potreba mladih.

Kao polaznu osnovu istraživački tim koristi sledeće izvore:

- dostupne informacije o programima i projektima za mlade, mehanizmima za sprovođenje omladinske politike na lokalnu, strateške dokumente na nacionalnom i lokalnom nivou
- rezultate postojećih dva istraživanja potreba mladih u Vranju sprovedenim u vremenskom okviru od 11 godina, s posebnim fokusom na one prioritete koji su se pokazali aktuelnim u oba istraživanja
- mere koje su predložili sami mladi koji su bili polaznici treninga o aktivizmu mladih, sprovedenog u januaru 2022. u okviru istog projekta
- dubinsko istraživanje potreba mladih sprovedeno tokom projekta kroz dve fokus grupe i 2 dubinska intervjua.

U istraživanju položaja i potreba mladih, na pitanje koji su najveći problemi sa kojima se suočavaju, ubedljivo najveći broj mladih odabrao je nezaposlenost i ekonomske probleme i nedovoljno mogućnosti za mlade. Na osnovu detaljnije analize oba sprovedena istraživanja i inputa dobijenih od strane mladih tokom treninga o aktivizmu, ove dve oblasti su dalje analizirane kroz fokus grupe i dubinske intervju sa mladima.

Kada su u pitanju mogućnosti za mlade, istraživački tim je dodatno ispitao dostupnost programa za mlade, informisanost mladih o ovim programima kao i njihove potrebe. Na pitanje o lokalnim programima, mladi ispitanici uglavnom navode programe za zapošljavanje na nacionalnom nivou kao i projekte za zaštitu ekologije, i ne prepoznaju postojanje lokalnih programa za mlade, sa izuzetkom specifičnih servisa nekih organizacija (primer SOS kutak i tema vršnjačkog nasilja) za koje smatraju da treba da ih bude više.

Kao programe neformalnog obrazovanja dostupne u Vranju mladi prepoznaju isključivo škole stranih jezika i naglašavaju nedostatak ovih programa i svoje interesovanje za različite sadržaje.

Ono što je zanimljivo je da mladi ne prepoznaju koncept lokalnog omladinskog kluba kao mehanizma za sprovođenje omladinske politike, ali u definisanju svojih potreba na lokalnu navode i opisuju sadržaje koji tematski spadaju u program kluba i opisuju programe omladinskog rada. Tako mladi navode da su im potrebne radionice empatije i tolerancije, podrška i radionice na temu mentalnog zdravlja, ali i psihološka podrška, tematske radionice i večeri, muzičke radionice, različiti sadržaji za provođenje slobodnog vremena, sadržaji koji podstiču aktivizam i volontiranje mladih. Mladi posebno navode značaj promocije volonterskog angažovanja i negovanje kulture volontiranja u lokalnoj zajednici, kroz informativne kampanje i obezbeđivanje benefita za volontere.

Mladi prepoznaju prostor OKCE kao potencijalan prostor omladinskog kluba, ali navode da on nije dovoljno atraktivan kao i da programi koji se trenutno tu organizuju nisu zanimljivi mladima u Vranju.

Zanimljivo je i da mladi tokom fokus grupa Kancelariju za mlade prepoznaju isključivo kao omladinski info centar i ne prepoznaju njenu osnovnu ulogu. Takođe, navode da nisu zadovoljni količinom informacija koje dobijaju putem kanala Kancelarije za mlade.

Problem nezaposlenosti mladi i ekonomski problemi koji iz njega proizilaze prepoznat je kao najveći problem mladih u Vranju u oba istraživanja (2010. i 2021. godine) i zbog toga je ovom problemu posvećena posebna pažnja. Iako je problem nezaposlenosti mladih moguće rešavati na više načina, u produbljenom istraživanju istraživački tim se bavio posebno preduzetništvom jer je rešavanje problema nezaposlenosti mladih kroz podsticanje preduzetništva pokazalo kao efikasno, a i nalazi se u domenu omladinske politike i nadležnosti lokalne samouprave. Takođe, podsticanje preduzetništva predstavlja jedan od glavnih strateških pravaca razvoja ekonomije u našoj državi i ovoj aktivnosti se posvećuje velika pažnja državnih organa. Pored državnih, prisutan je i veliki broj privatnih inicijativa, udruženja i organizacija koje se bave podsticajem i pružanjem pomoći preduzetnicima [8].

U tu svrhu održana je fokus grupa sa mladima koji imaju detaljno razrađenu ideju za pokretanje sopstvenog posla i mladima koji već imaju registrovanu kompaniju. Kako bi se detaljnije upoznali sa problemima u preduzetničkom poslovanju istraživači su sprovedi dubinski intervju sa mladom preduzetnicom koja je za svoje uspešno poslovanje dobila nagradu na festivalu “Najuspešniji preduzetnik XXI veka” i sa direktorom Biznis inkubator centra Vranje (BIC) - jedinog stejkholdera na lokalnom nivou koji u opisu poslovanja ima sveobuhvatnu podršku početnicima u poslovanju.

[8] Pregled organizacija koje se bave podrškom za razvoja preduzetništva
<https://startup.gov.rs/organizacije/>

Većina mladih preduzetnika je rekla da nije upoznata sa programima podrške preduzeticima na lokalnom nivou, dok je jedan manji procenat prepoznao program Nacionalne službe za samozapošljavanje. Naša sagovornica iz dubinskog intervjua pored programa NSZ spomenula je i program organizacije HELP [9] koji je ona lično koristila u razvoju svog posla. Niko od učesnika fokus grupe nije spomenuo program podrške samozapošljavanju koji realizuje grad Vranje [10], što uz informaciju da deo učesnika nema saznanja o programima podrške razvoju preduzetništva govori o tome da mladi u Vranju nisu dovoljno informisani o programima za podsticaj samozapošljavanju, čak ni oni koji su zainteresovani za preduzetništvo ili su i sami preduzetnici.

Svi učesnici fokus grupe kao i sagovornica iz dubinskog intervjua složili su se da u Vranju ne postoji podsticajno okruženje za razvoj preduzetništva i kao rešenje za popravljjanje ove situacije vide programe finansijske podrške i mentorske podrške poslovanju u vidu raznih radionica, seminara, foruma. Posebno izdvajaju radionice za pisanje biznis planova, kreiranje poslovnih modela, obuke o pravnoj regulativi neophodnoj za vođenje posla, obuke iz digitalnog marketinga i prodaje. Jedini program mentorske podrške su povremene radionice koje organizuje BIC, ali mladi njih ne prepoznaju i ne učestvuju u njima pa je zbog ovoga potrebno posvetiti posebnu pažnju ovom pitanju.

[9] Sajt organizacije HELP: <https://help-serbia.org.rs/>

[10] <https://www.vranje.org.rs/vest.php?id=19042&oblast=vesti>

Takođe, ovakve programe moguće je razvijati i putem neformalnog obrazovanja u saradnji sa civilnim sektorom, ustanovama i institucijama na lokalnu. Učesnici ovog istraživanja smatraju da u Vranju ne postoje programi neformalnog obrazovanja koji su vezani za preduzetništvo u Vranju i smatraju da upravo tu postoji prostor za kreiranje novih sadržaja koji su mladim preduzetnicima neophodni.

Mladi su istakli potrebu za nekom vrstom savetovališta za pokretanje posla u kojem bi mogli da dobiju sve neophodne informacije na jednom mestu. Takođe, istaknut je stav da je potrebno da mladi koji žele da pokrenu posao uče od onih koji su kroz to već prošli, ali i da se preduzetnici međusobno savetuju i jedni drugima pomažu. Iz ovoga proizilazi potreba za umrežavanjem preduzetnika na lokalnom nivou u jednu snažnu i funkcionalnu mrežu preduzetnika koja bi svojim programom i delovanjem učinila da svi članovi ostvaruju benefite. Ovakva organizacija bi koristila i lokalnoj samoupravi jer bi bila izvor veoma korisnih informacija o potrebama preduzetnika, ali i izvornih ideja kako da se unaprede uslovi poslovanja. Zanimljive su dve činjenice, prva da BIC u svom programu nudi preduzetnicima i besplatno savetovanje, i druga da BIC već ima svoju mrežu preduzetnika. Mladi ne prepoznaju BIC kao savetodavnu instituciju, a razvijenost njihove mreže je na niskom nivou, što znači da je ni preduzetnici ne prepoznaju i ne koriste u širem obimu. Odavde proizilazi zaključak da je komunikacija jedinog stejkholdera na lokalnom nivou ka mladima i preduzetnicima poprilično ograničena i svedena na užu krug ljudi i da je potrebno popraviti istu.

U istraživanjima iz 2010. i 2021. godine, kao i tokom fokus grupa i dubinskih intervjuja mladi su problem finansiranja početka poslovanja označavali kao najveću prepreku i problem mladom čoveku da započne posao. Slažu se da ovaj problem nije lako rešiti, ali su jednoglasni u oceni da trenutni programi nisu dovoljni i nisu odgovarajući jer opredeljena sredstva ne utiču značajno na odluku da se posao pokrene. Tragom ove informacije, istraživači su pokušali da od Nacionalne službe za zapošljavanje - filijale Vranje dobiju statističke podatke o prethodno realizovanim programima podrške, o strukturi prijavljenih lica i uspešnosti kompanija koje su dobile sredstva. i pored zalaganja službenika NSZ i želje da nam pomognu da bolje razumemo efekte uloženi sredstva nismo uspeli da dođemo do kvalitetnih zaključaka jer se statistika ne vodi na odgovarajući način, a kompanije se ne prate nakon isteka ugovora o subvencionisanju od jedne godine.

Zbog toga, potrebno je uraditi analizu dodeljenih sredstava po više osnova kako bi se jasnije stekao uvid u efekte dodeljenog novca na razvoj poslovanja samih kompanija, ali i na ukupno privredno stanje na lokalnu. Primer zanimljive informacije je koliko procenata od uloženi sredstava za pokretanje biznisa u prvoj godini, predstavljaju sredstva dobijena na programima podrške. Još jedna važna informacija je koliko dugo nastave da posluju kompanije koje dobiju sredstva iz programa, kakve probleme imaju i kakva im je podrška potrebna. Naravno, potrebno je obezbediti im adekvatnu podršku i u periodu nakon isteka jedne godine poslovanja (najbolje kroz lokalnu instituciju koja se time bavi).

Sa druge strane, mladi ističu da su upoznati sa procesom kreiranja raznih alternativnih finansijskih izvora za finansiranje preduzetništva na nacionalnom nivou koji neretko predstavljaju inicijative privatnih investitora, ali sve je više primera gde se državni i privatni kapital spajaju. U tom smislu predlažu da se razmotri opcija da grad Vranje formira alternativni investicioni fond koji bi se sastojao o novca iz budžeta i novca privatnih investitora. Taj fond bi zajednički novac ulagao u novoosnovane firme mladih preduzetnika koje imaju veliki potencijal za uspeh na tržištu.

Mladi prepoznaju značaj Naučno-tehnoloških parkova koje postoje u 4 grada u Srbiji i značaj sličnih prostora i institucija u drugim gradovima u Srbiji i smatraju da su ovo dobri primeri za kreiranje i popravljjanje preduzetničkog ambijenta u gradu. Od ovih institucija očekuju da budu mesto na kojem preduzetnik može dobiti sve neophodne informacije koje su mu potrebne započetak poslovanja. Takođe, vide i dodatnu, veoma značajnu, ulogu ovakve institucije u okupljanju lokalne zajednice koja u svojim međusobnim interakcijama i interakcijama sa lokalnom samoupravom i potencijalnim investitorama može u mnogome da podstakne otvaranje i razvoj novih kompanija. U Vranju status ovakve institucije ima BIC, ali je činjenica da njegova uloga kod većine mladih i drugih preduzetnika nije prepoznata. U tom smislu potrebno redefinisati status BICa kreiranjem nove institucije koja će biti prepoznata od strane mladih i koja će imati programe i usluge koji su potrebni mladima, kao i rešiti nedostatka kreativnog prostora koji ima elemente „coworkinga“, startup-a i trening centra za održavanje radionica, a koji je preko potreban mladima u Vranju.

Neki od predloga koji su se čuli na fokus grupi ne predstavljaju nadležnost lokalne samouprave pa zbog toga nisu uvršćeni u preporuke, ali istraživači smatraju da su ovi problemi takođe veoma važni. Jedan takav primer je da samostalne preduzetnice nemaju ista prava kao ostale zaposlene žene u smislu trudničkog i porodijskog odsustva što predstavlja jedan od razloga da se mlade devojke ne odlučuju da započnu svoj posao.

PREPORUKE

1. Preciznije definisati mandat, ulogu i način funkcionisanja Koordinacionog tela za sprovođenje Strategije unapređenja položaja mladih za period 2021-2025
2. Obezbediti učešće predstavnika organizacija mladih i za mlade i đачkih i studentskih parlamenata u radu Saveta za mlade putem javnog poziva za članove Saveta pri formiranju saziva. Kreirati Poslovnik o radu Saveta za mlade i podržati njegovu aktivnost i funkcionalnost u radu u okviru mandata, a u skladu sa Preporukama Krovne organizacije mladih Srbije
3. Inicirati proces osnivanja omladinskog kluba u Vranju, prema Standardima omladinskih prostora u Srbiji
4. Inicirati i imenovati programski savet Omladinskog kluba, u čijem sastavu su članovi Kancelarije za mlade, lokalnih organizacija mladih i za mlade, kao i svih ustanova i institucija koje imaju programe za mlade, a u cilju kreiranja kvalitetnog programa kluba
5. Uspostaviti adekvatan sistem informisanja mladih u Vranju, koji uključuje različite aktere na lokalnom nivou i različite kanale komunikacije prilagođene mladima
6. Stimulisati i podržati programe neformalnog obrazovanja mladih od strane organizacija civilnog društva, ustanova i institucija na lokalnu
7. Pokrenuti mehanizme za prepoznavanje i validaciju volonterskog angažovanja na lokalnom nivou

8. Poboljšati informisanost mladih o preduzetništvu kroz organizaciju niza predavanja, radionica, seminara koje će se baviti realnim potrebama mladih i na način koji je prikladan mladima
9. Stimulisati i podržati civilni sektor, ustanove i institucije na lokalnu da kreiraju programe neformalnog obrazovanja posvećene preduzetništvu
10. Unaprediti statističko praćenje kompanija koje dobijaju sredstva iz trenutnih programa i ponuditi im pomoć u poslovanju u toku 2 godine od dobijanja sredstava
11. Povećati finansijska izdvajanja za podsticaje za preduzetništvo i inicirati osnivanje lokalnog fonda za investiranje
12. Obrazovati instituciju koja će u svom sastavu imati kreativan prostor za bavljenje preduzetništvom i koja će nuditi usluge podrške mladima koji su na poslovnom početku. Takođe, obezbediti da ova institucija pruža savetodavne i sve druge neopodne usluge koji su potrebne na početku poslovanja
13. Formirati mrežu trenutnih preduzetnika na lokalnom nivou koja će pored dobrobiti za povezivanje i upoznavanje preduzetnika međusobno, omogućiti lokalnoj samoupravi da lakše sazna potrebe postojećih preduzetnika i sa njima popravi uslove za buduće mlade preduzetnike

AKTIVISTI IZ KOMŠILUKA

@aktivistiizkomsiluka

facebook.com/aktivistiizkomsiluka